

Kapittel 3

Dagens regelverk på måleteknikkområdet

3.1 Innledning

I dette kapitlet gis en oversikt over dagens regelverk på måleteknikkområdet. Først, i kap. 3.2, følger en historisk oversikt fram mot dagens regelverk. I de videre kapitlene gjennomgås gjeldende regelverk på noen hovedområder. I kap. 3.3 presenteres reglene for målenheter og (måle)normaler. Kap. 3.4 omhandler reguleringen av måleredskaper og kap. 3.5 omhandler reglene om myndighet og kontrollaktiviteter. Reaksjoner ved regelbrudd omtales i kap. 3.6. Gjeldende forskrifter til lov om mål og vekt presenteres i kap. 3.7. Det kan være verdt å merke seg at sentrale deler av området er regulert i forskrifter gitt med hjemmel i lov om mål og vekt og forskrift om justering. I kap. 3.8 nevnes kort forholdet til annet regelverk. Det er kun hovedtrekkene som presenteres her i dette kapitlet. Mer detaljert beskrivelse av gjeldende regelverk er gitt under de enkelte temaer i utredningen, se utredningens kap. 6-20.

Gjeldende lov på området er lov 31. oktober 1946 nr. 2 om mål og vekt. Lovens regler utfylles imidlertid i stor grad av forskrift 24. august 1999 nr. 964 om justering som kan betegnes som en samleforskrift. For å få et fullstendig bilde av gjeldende regelverk, må man også se på denne generelle forskriften som omhandler en rekke ulike forhold knyttet til måleteknikk. I og med at lov om mål og vekt og forskrift om justering er så nær knyttet sammen, er forskrift om justering ikke gitt en egen omtale i kap. 3.7, men omtales sammen med lov om mål og vekt i den øvrige framstillingen av gjeldende rett. I vedlegg 2 foreligger en summarisk oversikt over bestemmelsene i lov om mål og vekt og forskrift om justering. Både loven og forskriften i fulltekst er videre tatt med som vedlegg til utredningen, jf. vedlegg 7 og 8.

3.2 Historisk oversikt ¹

Det å veie og måle er en grunnleggende aktivitet i ethvert samfunn. Begge deler forutsetter med nødvendighet visse bestemte offentlig anerkjente og offentlig kontrollerte målenheter. Det er særlig to målenheter som historisk sett kan betraktes som hovedelementer, nemlig målenheten for lengde og målenheten for vekt. Disse målenhetene har vært sentrale allerede fra meget gamle tider.

3.2.1 Magnus Lagabøtes landslov av 1274

Regler om mål og vekt i Norge ble nedfelt allerede i Magnus Lagabøtes landslov. I "kjøpebolken" kap. 29 fremgår det at det nå var "vedtat over hele landet, at samme pund og vett og met (lodd) og stika (alenmaal) og maalekar skal gjælde over hele landet, for at faakundige mennesker saa meget mindre skal bedrages, hvor de saa kommer hen i landet".²

Det var lagmannen som hadde ansvaret for disse pund, vett og met, målekar og stike. Han var også ansvarlig for å ha dem med på tinget, slik at sysselmennene skulle kunne rette sine måle- og vektenheter, som bøndene i sin tur kunne rette sine måle- og vektenheter etter. Målekarene skulle merkes, og sysselmannen hadde plikt til å undersøke dette en gang hver tolvte måned. Det var bot for å ha umerkede målekar. Ble det funnet uriktige målekar, skulle disse ødelegges.

¹ Kilder:

Anne Marit Karlsen: Innføringen av det metriske systemet i Norge, Volund 2001, utgitt av Norsk teknisk museum.
Adam Arndtsen: Justervæsen i Norge før og nu, 1915.

² Magnus Lagabøters landslov oversatt av Absalon Taranger, Cammermeyers boghandel, 1915.

3.2.2 Christian IV's Norske Lov av 1687

Fram til slutten av 1600-tallet var det likevel mange ulike måle- og vektsystemer i bruk, og dette skapte store vanskeligheter i handelsvirksomheten. Det ble derfor utarbeidet et felles system i den dansk-norske unionen. Systemet ble fastsatt ved forordning av 1. mai 1683, og bestemmelser ble gitt i Christian IV's Norske Lov av 1687 (NL 3-10).

Forarbeidet til det nye systemet ble gjort av astronomen og fysikeren Ole Rømer. Systemet var avansert for sin tid. Lengdemålet var grunnlaget for både hulmål og vekt. Systemet var i utgangspunktet basert på naturmål, slik at nye riksprototyper kunne framskaffes ved å studere naturgitte fenomener dersom de skulle gå tapt. Denne metoden viste seg imidlertid å være for usikker, og det danske lengdemål ble derfor fastsatt å være lik den prototypen man hadde utarbeidet.

I forlengelse av det nye systemet ble Justervervesen etablert. Ifølge forordningen av 10. januar 1698, hadde magistratene i Kristiania og Bergen retten til å framstille, justere og selge mål- og vektredskaper i Norge, mens magistraten i København skulle levere originalene. Tatt i betraktning Norges geografi og at det var dårlig med kommunikasjonsmidler, kan dette neppe ha vært noen tilfredstillende ordning.

3.2.3 Lov, angaaende Maal og Vægt av 28. juli 1824

Systemet fungerte uforandret fram til tidlig på 1800-tallet. Det var da blitt foreldet og modent for revisjon. Etter unionsoppløsningen fikk Norge sitt eget selvstendige måle- og vektsystem. Dette systemet ble utviklet av professor Christopher Hansteen og grunnlagt ved lov av 28. juli 1824.

Utgangspunktet for dette særnorske systemet var "den norske fod" som var enheten for lengdemålet. Den skulle ifølge lovens § 1 være "12/38 af længden af den enkelte pendul, som i 45 graders nordlig bredde, ved havets overflade i luftomt rum, gjør een svingning i een secund af middeltid" (dvs. 0,313742511 m). Vektenheten var "det norske pund" som skulle utgjøre 1/62 av vekten av en kubikkfot rent vann. Dette systemet bygget dermed på naturmål, samtidig som vektenheten ble bestemt ved lengdeenheten. Utgangspunktet for systemet var svært likt det dansk-norske systemet, men presisjonsnivået var blitt høyere.

Loven ga instruksjoner om hvordan kontroll og

justering av mål og vekt skulle foregå. Årlig kontroll av mål og vekt ble tillagt politi og fogd. Til loven av 1824 ble det utferdiget et reglement av 6. juli 1832 for Justervervesen, som skulle ledes av justermesteren i Christiania. Dette var en delvis offentlig stilling, og justermesteren hadde ansvaret for salg av vekter, lodd og tommestokker for statens regning, samt justering av disse. Salg av alminnelige handelsmål og omjustering foregikk derimot for egen regning. Lignende oppgaver ble tillagt magistratene i Kristiansand, Bergen og Trondheim.

3.2.4 Loven om metrisk Maal og Vægt av 22. mai 1875

Norge hadde nå fått et eget og noenlunde velordnet system for mål og vekt. Men verden var i rask endring. I årene etter lovens vedtagelse skjedde en voldsom utvikling av transportmidler i form av tog og dampskip. Dette åpnet for større internasjonal kommunikasjon og samhandel, noe som igjen gjorde det åpenbart hvilken ulempe det var at alle land skulle ha sin egen nasjonale regulering av mål og vekt.

Det var Frankrike som kom til å utføre arbeidet med å utvikle et nytt system for mål og vekt, som var så enkelt og velordnet og samtidig nøytralt at det kunne bli et globalt system. Systemet er konsekvent bygget opp på desimale inndelinger. Videre er det et bestemt forhold mellom vekt og lengde ettersom kilogrammet er definert som vekten av en kubikkdesimeter rent vann.

Utformingen av systemet var et ledd i oppryddingen i lover og regelverk etter den franske revolusjon. Det ble nedsatt en kommisjon av vitenskapsmenn, og deres anbefaling var at den nye enheten for lengde skulle være en timilliondel av Paris' meridiankvadrant, dvs. lengdegraden fra Nordpolen til ekvator. For å få fastsatt den nøyaktige lengden, måtte man dermed begynne med å måle meridianen, i praksis avstanden fra Dunkerque til Barcelona. Arbeidet med oppmålingen ble fullført i november 1798. Vitenskapsmennene presenterte sitt arbeid i form av en rapport i juni 1799, en standard meter og et standard kilogram. At det nye systemet hadde sitt utgangspunkt i naturgitte forhold, var ikke noe nytt. Det nye var vitenskapeliggjøringen av systemet.

Systemet ble kalt La Système Métrique Decimal (også kalt SI-systemet), som betyr det desimale tallsystem, men som internasjonalt er blitt kalt det metriske system.

Det metriske system fikk raskt en sterk posisjon i de vitenskapelige miljøer, men i handel tok det lenger tid før systemet ble tatt i bruk. Etter verdensutstillingen i London i 1851 ble det likevel fortgang i arbeidet med å etablere et internasjonalt system. Og ved verdensutstillingen i Paris i 1867 ble det opprettet en komité for vekt, mål og mynt som skulle arbeide for et felles målesystem basert på desimalsystemet. Den 20. mai 1875 ble det i Paris undertegnet en meterkonvensjon. Det var 18 land som undertegnet avtalen, deriblant Norge. Stortinget ratifiserte avtalen allerede den 26. mai 1875. Norge var det første landet som ratifiserte avtalen.

Det metriske system var på dette tidspunkt allerede blitt det gjeldende målesystemet i flere europeiske land. Den økende utbredelsen gjorde at det i Norge ble nedsatt en kommisjon som skulle vurdere en revisjon av lovgivningen om mål og vekt. Denne kommisjonen la fram sin innstilling den 11. september 1873. Kommisjonen anbefalte at Norge burde gå over til det metriske system. Ny lov om mål og vekt ble vedtatt av Stortinget 12. mai 1875 og sanksjonert 22. mai. Sentralt i arbeidet med den nye loven stod professor Ole Jacob Broch, senere direktør for det internasjonale byrået for mål og vekt (BIPM) i Paris.

Som følge av den nye loven, ble Justervesenet omorganisert. De strengere kravene til nøyaktighet gjorde også at etaten ble styrket både med personell og med materiell. Sommeren 1875 ble Adam Arndtsen utnevnt til første Justerdirektør, og Justervesenet ble nå et direktorat med et nettverk av underkontorer, justerkamre og utsalg under seg. Høsten 1889 kom den nye nasjonale meteren og kilogrammet fra Paris til Christiania.

De første årene var Justervesenets arbeid i stor grad preget av å forberede den endelige overgangen til det metriske system. Måle- og vektredskaper ble solgt eller omregulert til det metriske system. I tillegg ble det foretatt justering av innleverte vekt- og måleredskaper. Da systemet var vel innarbeidet, ble deler av Justervesenets organisasjon overflødig.

Den løpende kontroll med vekter som ble brukt i offentlig handel, var derimot fremdeles politiets oppgave. Dette var en lite tilfredsstillende ordning ettersom politiet verken hadde kapasitet eller kunnskap til å gjennomføre dette arbeidet på tilfredsstillende vis.

3.2.5 Lov om metrisk mål og vekt av 14. juli 1922

Da det metriske system var vel innarbeidet, innebar dette en gradvis endring av Justervesenets oppgaver. Fra å være en etat som solgte og omregulerte vekter, ble det nå satt større fokus på justering av de vektene som ble brukt i offentlig handel og avgiftsfastsettelse. Det ble derfor behov for en klargjøring av hvilke måleredskaper som var underlagt justerplikt og hvilke som var fritatt. Endringen av Justervesenets oppgaver medførte også behov for ny regulering av etatens organisasjon.

Dette førte til at det ble utarbeidet en ny og mer moderne lov om metrisk mål og vekt. Denne ble vedtatt den 14. juli 1922. I denne loven klargjøres plikten til justering ved bruk og salg av måleredskaper, og det ble gitt særskilte regler for hvilke typer måleredskaper som var unntatt fra justerplikten.

3.2.6 Lov om mål og vekt av 31. oktober 1946 nr. 2

Det ble etter hvert forståelse for at det var mest hensiktsmessig at Justervesenet stod for den løpende kontrollen av måle- og vektredskaper. Etersom det var ønskelig å foreta flere endringer i loven, ble det satt i gang arbeid med å utarbeide en helt ny lov.

Ot.prp. nr. 66 (1940) ble etter tilrådingen fra Handelsdepartementet godkjent ved kongelig resolusjon 5. april 1940. Som følge av at Norge ble okkupert av Tyskland den 9. april, ble det imidlertid ikke arbeidet mer med loven før krigen var over. Justervesenets overtagelse av ettersynet med måle- og vektredskaper ble gjennomført fra 30. november 1944 ved endringer i eksisterende lov om metrisk mål og vekt av 14. juli 1922.

Arbeidet med den nye loven ble tatt opp igjen straks krigen var over, og lov om mål og vekt ble vedtatt 31. oktober 1946 etter Handelsdepartementets tilråding i ot.prp. nr. 105 (1945-46).

Dette var en betydelig mer fleksibel lov enn den gamle. I utgangspunktet ble det satt krav til måleredskaper som skulle brukes i handel og vandel, men det var nå overlatt til departementet å fastsette i forskrift hvilke måle- og vektredskaper som likevel ikke var underlagt justerplikt. Videre kunne Justerdirektøren gis fullmakt til å fastsette de tekniske spesifikasjonene til måle- og vektutstyr. Det ble gitt nærmere regler om dette i forskrift for justervesenet av 24. september 1949.

Denne forskriften ble erstattet av forskrift om justering i 1999.

I den nye loven ble det gitt regler om at justering av visse redskaper kunne tidsbegrenses, og at revisjonen av disse redskapene var obligatorisk og periodisk. Det ble også gitt nærmere regler for justertjenestemennenes arbeid i den løpende kontrollen, bl.a. fikk de tillagt politimyndighet. Se nærmere om lov om mål og vekt nedenfor.

3.3 Målenheter og normaler (realisering av målenheter)

I dag er det SI-enhetene som er gjeldende målenheter i Norge. Dette er fastsatt i forskrift om målenheter gitt med hjemmel i målvl. § 1.

Regelverket inneholder også noen bestemmelser om (måle)normaler og etablering, vedlikehold og tilgjengelighet av disse. En normal er et måleredskap som representerer målenheten og som er mer nøyaktig enn et vanlig måleredskap. En normal brukes til å bestemme nøyaktigheten av andre måleredskaper. Loven bruker også begrepet "nasjonal normal". At en normal er "nasjonal", innebærer at den ved en nasjonal beslutning er anerkjent som referanse for den aktuelle målenheten i landet.

Lovens regler om normaler er først og fremst utformet med tanke på at Justervesenet trenger sporbarhet når etaten utøver sin kontrollvirksomhet. Forskrift om justering §§ 7 og 8 omhandler f.eks. Justervesenets *egne* normaler som skal brukes til kontroll. Reglene om hvem som har ansvar for de *nasjonale* normalene er mer uklart i dagens regelverk.

Se for øvrig nærmere om dagens regelverk på området i utredningens kap. 8 om måleteknisk infrastruktur.

3.4 Regulering av måleredskaper mv.

Dagens regelverk bygger på den tankegang at dersom måleredskapet er riktig, vil også måleresultatene bli korrekte. Regelverket fokuserer derfor hovedsaklig på krav til selve måleredskapet. Begrepet "måleredskap" er definert i målvl. § 7. Feil bruk og feil håndtering av måleredskaper kan imidlertid påvirke måleresultatet selv om måleredskapet er korrekt. Gjeldende lov fokuserer i mindre grad på dette forholdet.

Det går et sentralt skille i lovverket mellom måleredskaper som selges og måleredskaper under bruk. Dette skillet har bl.a. betydning for kontrollmekanismene, se kap. 3.5 nedenfor. Videre er omfanget av måleredskaper som det stilles krav til, mer omfattende før salg enn under bruk. Før *salg* er utgangspunktet etter loven at *alle* måleredskaper skal kontrolleres, uten noen begrensninger med hensyn til etterfølgende bruk, jf. målvl. § 9 første ledd bokstav d. Det er imidlertid gjort unntak fra dette kravet for en rekke redskapstyper i forskrift om justering § 21. Etter forskriftens § 22 kan unntak også gjøres i særlige tilfelle.

Under *bruk* setter loven hovedsakelig krav til måleredskaper som brukes i *handel ogandel*, se målvl. § 9 første ledd bokstav a. Begrepet "handel ogandel" er definert videre enn bare bruk under kjøp og salg, jf. definisjonen i målvl. § 9 tredje ledd. Målinger som er grunnlag for avgiftsberegning, er f.eks. omfattet av begrepet. Også her er det gjort unntak i fra krav i forskrift om justering, se forskriftens § 23. I tillegg er også en del måleredskaper som ikke brukes i handel ogandel, underlagt justerplikt, se f.eks. målvl. § 9 første ledd bokstav c om sykehusvekter.

Loven gir også hjemmel for regulering av produkter og regler om e-merking, se målvl. § 50. Det er gitt nærmere regler om dette i forskrifter, se kap. 3.7.4 og 3.7.6.

3.5 Myndighet og kontrollaktiviteter

Det fremgår av målvl. § 13 at justeringens utførelse som hovedregel henligger under Justervesenet. Det er altså i dag lovfestet at det er Justervesenet som er norsk kontrollmyndighet på området. Et unntak fra dette er at denne kontrollen kan foretas av andre organer som Norge er forpliktet til å godta gjennom internasjonale avtaler. Det er her spesielt tenkt på de godkjennelser av måleredskaper som vi må akseptere iht. EØS-avtalen, se kap. 4.2.

Om den kontroll som foretas, bruker loven begrepet "justering". Dette innebærer imidlertid ikke at man gjør noen form for korrigeringer på det aktuelle måleredskapet som skal kontrolleres. Begrepet "justering" er definert i målvl. § 8. Det fremgår her at ved justering forstås "den forskriftsmessige undersøkelse, prøve og stempling av måle- og vektredskaper". Justering er altså i lovens forstand kun en betegnelse for Justervesenets kontroll og godkjennelse av måleredskapet.

Kontrollen er todelt med hensyn til tidspektivet. Loven setter for det første krav som må oppfylles *før redskapet kan tilbys for salg*. Det er her tale om kontroll av måleredskapet før det selges. Kontrollen utføres i form av typegodkjenning og nyjustering, jf. målvl. §§ 22 og 8 annet ledd. Hvilke krav en type måleredskap skal oppfylle, følger av loven, tekniske forskrifter eller fastsettes i enkeltvedtak (typegodkjenningsvedtak). Målvl. § 21 inneholder f.eks. krav til egenskaper som må være oppfylt for at et måleredskap skal kunne anses som justerbart. Typegodkjenning innebærer en kontroll og godkjenning av at den aktuelle typen måleredskap oppfylder de krav som er satt i lov, eventuelle tekniske forskrifter eller som ellers anses nødvendig for et tilfredsstillende måleredskap. For at et enkeltredskap skal kunne justeres, må det foreligge en typegodkjenning for denne typen måleredskap, og redskapet må oppfylle de krav (spesifikasjoner) som er fastsatt i denne godkjenningen. I typegodkjenningsvedtaket kan det også fastsettes en rekke vilkår for bruk av redskapet. I typegodkjenningen fastsettes bl.a. de konkrete krav om feilgrenser, maksimums- og minimumsbelastning ved bruk m.m., jf. målvl. § 22 og forskrift om justering § 10.

Videre har man krav som retter seg til måleredskapet *under bruk*. For å sikre at det til enhver tid oppfylder de krav som er fastsatt, fastsettes normalt en gyldighetstid for bruk av måleredskapet, jf. målvl. § 12. Redskapet er altså bare godkjent for et gitt tidsrom, som vanligvis er ett år for væskemålere og de fleste automatiske vekter, og tre år for andre redskaper, jf. forskrift om justering § 16 første ledd og de ulike forskrifter om automatiske vekter. For videre bruk må måleredskapet få en ny godkjenning av Justervesenet. En slik fornyet justering av et allerede justert måleredskap, kalles "revisjon" i loven, jf. målvl. § 8 annet ledd, og innebærer en løpende kontroll med måleredskapet (periodisk revisjon).

Selv om justering er gitt for en bestemt periode, kan det oppstå situasjoner som medfører at redskapet likevel ikke lenger er godkjent. Det gjelder f.eks. ved reparasjoner, se målvl. § 11. Måleredskapet må da kontrolleres på nytt. Etter loven foretar man da en omjustering, jf. målvl. § 8 annet ledd.

Justervesenet har også ansvar for å føre ettersyn (tilsyn) med måleredskaper utenom revisjon eller omjustering, jf. målvl. § 38.

Justervesenets kostnader ved typegodkjenninger og justering dekkes gjennom gebyrer. Det er

altså brukerne av måleredskapene som finansierer kontrollen av måleredskapene. Ettersyn (tilsyn) etter målvl. § 38 dekkes imidlertid ikke ved noe gebyr, men utføres i dag i stor grad samtidig med periodisk revisjon slik at ekstrakostnadene til tilsyn er små.

Justervesenet har iht. målvl. § 40 politimyndighet når det utføres ettersyn.

3.6 Reaksjoner ved regelbrudd

Dersom et måle- eller vektredskap ved fornyet justering ved justerkamrene ikke lenger tilfredsstillende kravene, skal de justerstemplene som tidligere er satt på det tilintetgjøres, jf. målvl. § 33. Redskapet er da å anse som ujustert, altså ikke godkjent. Prosedyrene i målvl. § 39, som omtales nedenfor, gjelder tilsvarende i disse situasjonene.

Dersom det ved undersøkelse for justering eller ved ettersyn blir funnet måle- og vektredskaper som ikke tilfredsstillende de gjeldende krav, følger det av målvl. § 39 første ledd at måleredskapet kan fjernes eller ødelegges, eller at en av de vitale delene på redskapet fjernes slik at redskapet blir ubrukbart. Det fremgår videre av bestemmelsen at de fjernede deler, ulovlige lodder og andre ulovlige enkle redskaper kan senkes på dypt vann(!). I praksis er dette en lite anvendt bestemmelse.

I målvl. § 39 annet ledd er det en bestemmelse om at dersom brukeren av måleredskapet vil la det reparere og deretter omjustere, kan redskapet merkes med at det er ulovlig til bruk i handel og vandel, og om mulig forsegles. Redskapet blir da ikke ødelagt eller tatt fra eieren, men kan ikke brukes før det er reparert og omjustert. Det fremgår for øvrig av forarbeidene til loven at det skal være en vid adgang til reparasjon.

I praksis er det imidlertid mest vanlig at det gis midlertidig brukstillatelse for en kort periode inntil redskapet er brakt i tråd med kravene som stilles til det, jf. målvl. § 39 tredje ledd og forskrift om justering § 18 tredje ledd. For at slik midlertidig tillatelse kan gis, må visse vilkår være oppfylt.

For øvrig er det straffesanksjoner mot den som forsettelig eller uaktsomt overtrer loven, jf. målvl. § 51. Strafferammen er bøter eller fengsel i inntil 3 måneder dersom forholdet ikke rammes av et strengere straffebud.

Dersom et måleredskap er å anse som ulovlig, kan både Justervesenets tjenestemenn og politiet forsegle det, jf. målvl. § 52.

3.7 Forskrifter til lov om mål og vekt

Som tidligere beskrevet, vil ikke forskrift 24. august 1999 nr. 964 om justering gis noen omtale her i dette kapitlet. Denne forskriften står i en særstilling da den er en generell utfylling av reglene i lov om mål og vekt.

Her presenteres imidlertid de øvrige forskrifter gitt i medhold av lov om mål og vekt.

Det er gitt til sammen 19 forskrifter med hjemmel i loven, inkludert forskrift om justering. Forskrift om målenheter gir regler om hvilke målenheter som er gjeldende her til lands. Syv av forskriftene er nasjonal gjennomføring av EUDirektiver som følge av EØS-avtalen, mens seks er nasjonal gjennomføring av frivillige OIML-rekommendasjoner. Tre forskrifter er særegne norske tekniske reguleringer. To forskrifter er gebyrforskrifter.

Ved utarbeidelse av ny lov må det sikres hjemmel for videreføring av de fleste av disse forskriftene. Dette er særlig viktig der Norge er forpliktet til å gjennomføre forskriftsbestemmelsene som følge av krav etter EØS-avtalen. En del av forskriftene må også endres språklig eller innholdsmessig som følge av den nye loven. Se for øvrig utredningens kap. 20 om overgangsbestemmelser.

3.7.1 Forskrift om målenheter

Forskrift 10. juni 1977 nr. 1 om målenheter er gitt med hjemmel i målvl § 1 hvor det fremgår at "Kongen fastsetter i forskrift hvilke av de målenheter som vedtas av Generalkonferansen for mål og vekt som skal gjelde som målenheter her i riket."

Forskriften er nasjonal gjennomføring av EUs rådsdirektiv 80/181 av 20. desember 1979 om målenheter (endret 1999/103/EØF).

Forskriften regulerer hvilke målenheter som offisielt er gjeldende i Norge. Videre er det gitt nærmere regler for hvordan de offisielle symbolene for målenhetene skal skrives og trykkes.

Bestemmelsene i forskriften må videreføres som følge av EØS-avtalen.

3.7.2 Forskrifter om gebyrer

Forskrift 23. desember 1994 nr. 4120 om justergebyrer og forskrift 24. mars 1995 nr. 270 om gebyrer for Norsk Akkrediterings tjenester er gitt

med hjemmel i målvl. kap. 7 og revideres årlig. Forskriftene fastsettes av Nærings- og handelsdepartementet.

Forskriftene gir nærmere regler for beregning av gebyrer i forbindelse med henholdsvis justering og akkreditering.

3.7.3 Forskrift om alkoholtabeller

Forskrift 8. juni 1995 nr. 550 om alkoholtabeller er en nasjonal gjennomføring av EUs rådsdirektiv 76/766/EØF av 27. juli 1976 om alkoholtabeller, og den ble innført i forbindelse med EØS-avtalen. Forskriften er gitt med hjemmel i målvl. § 50 første ledd.

Forskriften gir nærmere regler om metoden for å uttrykke alkoholinnhold i volum eller vekt.

Bestemmelsene i forskriften må videreføres som følge av EØS-avtalen.

3.7.4 Forskrift om e-merking av ferdigpakninger

Forskrift 8. juni 1995 nr. 551 om e-merking av ferdigpakninger, er en nasjonal gjennomføring av EUs rådsdirektiv 75/106/EØF av 19. desember 1974 om ferdigpakking av visse væsker i bestemte volumstørrelser og EUs rådsdirektiv 76/211/EØF av 20. januar 1976 om emballering av visse varer etter vekt eller volum i ferdigpakninger. Forskriftene ble innført i forbindelse med EØS-avtalen. Nærings- og handelsdepartementet har fastsatt forskriften med hjemmel i målvl. § 50 første ledd.

Forskriften regulerer bruken av e-merket. Ferdigpakninger som tilfredsstiller kravene i forskriften, og som dermed kan påføres e-merket, kan ikke nektes eller begrenses markedsadgang her i landet eller i EØS-området på grunn av krav til merking, fastsettelse av varens vekt eller volum, eller metoder brukt ved måling og kontroll.

Varer som er beregnet for salg til forbruker, og som selges i ferdigpakninger fra 5 g/5 ml til 10 kg/10 l, kan påføres e-merket. Pakningene må oppfylle visse krav til nettoinnhold av varen.

Forskriften og direktivene krever at produsent av ferdigpakninger som e-merker sine varer, underlegges en myndighetskontroll i form av stikkprøvekontroll. I Norge er det Justervesenet som står for denne kontrollen. Alle produsenter av ferdigpakninger og importører som e-merker sine varer, er også forpliktet til å ha et kvalitetssystem og en egenkontroll av e-merkede varer.

Forskriften gir videre bestemmelser om gebyrer og sanksjoner.

Bestemmelsene i forskriften må videreføres som følge av EØS-avtalen.

3.7.5 Forskrift om måling av hektolitermasse av korn

Forskrift 8. juni 1995 nr. 552 om måling av hektolitermasse av korn, er en nasjonal gjennomføring av EUs rådsdirektiv 71/347/EØF av 12. oktober 1971 om måling av hektolitermassen av korn. Forskriften ble innført som en del av EØS-avtalen. Den er gitt med hjemmel i målvl. § 22, og den er fastsatt av Nærings- og handelsdepartementet.

Forskriften gir bestemmelser om tekniske krav til visse måleredskaper som kan benyttes til å måle korn i EØF-hektolitermasse. Forskriften gjelder kun ved måling av korn for eksport fra Norge til et annet EØS-land

Bestemmelsene i forskriften må videreføres som følge av EØS-avtalen.

3.7.6 Forskrift om obligatoriske vekt- og volumstørrelser for visse produkter

Forskrift 8. juni 1995 nr. 553 om obligatoriske vekt- og volumstørrelser for visse produkter er en nasjonal gjennomføring av EUs rådsdirektiv 75/106/EØF av 19. desember 1974 om ferdigpakking av visse væsker i bestemte volumstørrelser og rådsdirektiv 80/232/EØF av 15. januar 1980 om nominelle mengder og nominelle rominnhold tillatt for visse ferdigpakkede produkter. Forskriften ble innført i forbindelse med EØS-avtalen. Den er gitt med hjemmel i målvl. § 50 første ledd og er fastsatt av Nærings- og handelsdepartementet.

Forskriften gir bestemmelser om at vin og brennevin kun kan markedsføres og holdes for salg i gitte flaskestørrelser. Videre gis det bestemmelser om at garn kun kan markedsføres og holdes for salg i gitte vektstørrelser.

Forskriften gir videre bestemmelser om at varer nevnt i vedleggene til forskriften og som tilfredsstillende kravene til e-merking, ikke kan nektes markedsført eller solgt her i landet, hvis varene blir solgt i de angitte mengder.

Bestemmelsene i forskriften må videreføres som følge av EØS-avtalen.

3.7.7 Forskrift om flasker brukt som målebeholdere

Forskrift 25. november 1996 nr. 1173 om flasker brukt som målebeholdere, er en nasjonal gjennomføring av EUs rådsdirektiv 75/107/EØF av 19. desember 1974 om flasker brukt som målebeholdere, og den ble innført som en del av EØS-avtalen. Forskriften er gitt med hjemmel i målvl. § 22 og er fastsatt av Nærings- og handelsdepartementet.

Forskriften gir bestemmelser om at flasker som oppfyller kravene i direktivet, og som har godkjennelse fra andre EØS-land, kan markedsføres og brukes som målebeholdere her i landet. Godkjenning og kontroll av flaskene i Norge utføres av Justervesenet.

Bestemmelsene i forskriften må videreføres som følge av EØS-avtalen.

3.7.8 Forskrift om depotnormaler

Forskrift 5. desember 2001 nr. 1339 om depotnormaler er gitt med hjemmel i forskrift om justering § 9, og er fastsatt av Justervesenet.

Forskriften gir regler om når Justervesenet kan gi private eller offentlige bedrifter tillatelse til å opprette depoter med normaler til bruk under Justervesenets justering. Det stilles blant annet krav til søknaden, selve depotnormalen og til eierens oppbevaring av normalene.

3.7.9 Tekniske forskrifter

Justervesenet har vedtatt ni tekniske forskrifter som stiller generelle krav til ulike typer måleredskaper. Disse forskriftene er gitt av Justervesenet med hjemmel i målvl. §§ 22, 23 og 50 samt forskrift om justering § 11.

Flere av forskriftene nedenfor er i samsvar med de OIML-rekommendasjoner som forskriftene refererer til. Forskriftene vil også bli forklart, tolket og anvendt i overensstemmelse med de til enhver tid gjeldende WELMEC-dokumenter. På denne måten oppnår man at det blir en mest mulig ensartet praksis i forhold til resten av Europa spesielt og resten av verden generelt. Se nærmere i utredningens kap. 4.3 om OIML og WELMEC.

3.7.9.1 Forskrift om måleinstrumenter for væsker unntatt vann

Forskrift 10. november 1999 nr. 1154 om måleinstrumenter for væsker unntatt vann, bygger på og er i overensstemmelse med OIML R 117: Measur-

ing systems for liquids other than water, OIML R 118: Test procedures and test report for pattern evaluation of fuel dispensers for motor vehicles og OIML R 105: Direct mass flow measuring systems for quantities of liquids.

3.7.9.2 Forskrift om opphenganordninger

Forskrift 5. desember 2001 nr. 1338 om opphenganordninger gir nærmere regler for justering av opphenganordninger. Den vil først og fremst få praktisk anvendelse på slaktekroker.

3.7.9.3 Forskrift om målekar for fisk

Forskrift 5. desember 2001 nr. 1340 om målekar for fisk gir nærmere regler for justering av spesielle målekar som benyttes i fiskerinæringen til å beregne volum av fisket kvantum.

3.7.9.4 Forskrift om transportbåndvekter

Forskrift 5. desember 2001 nr. 1341 om transportbåndvekter er utarbeidet i overensstemmelse med OIML R 50: Continuous totalizing automatic weighing instruments (belt weighers). Utgave 1994 (E).

3.7.9.5 Forskrift om automatisk summerende beholdervekter

Forskrift 5. desember 2001 nr. 1348 om automatisk summerende beholdervekter gjelder for automatiske summerende beholdervekter (tidligere kalt automatiske vekter for ulike store fyllinger). Den bygger på og er i overensstemmelse med OIML R 107-1 (1997 E) part 1 og 2: Discontinuous totalizing automatic weighing instruments (totalizing hopper weighers).

3.7.9.6 Forskrift om automatiske "catch" veiing instrumenter

Forskrift 5. desember 2001 nr. 1349 om automatiske "catch" veiing instrumenter gjelder for automatiske "catchweighing" instrumenter, dvs. vekter som automatisk veier enkeltmengder. Disse enkeltmengdene kan utgjøre en del av en større mengde. Vektene kan sortere eller kontrollere enkeltmengder basert på forhåndsinnstilte verdier. Forskriften er utarbeidet i overensstemmelse med OIML R 51-1: Automatic catchweighing instruments 1996 (E).

3.7.9.7 Forskrift om automatisk gravimetrisk fyllemaskiner

Forskrift 5. desember 2001 nr. 1350 om automatisk gravimetrisk fyllemaskiner bygger på og er

i overensstemmelse med OIML R 61-1(1996 E): Automatic gravimetric filling instruments.

3.7.9.8 Forskrift om ikke-automatiske vekter

Forskrift 19. desember 2001 nr. 1650 om ikke-automatiske vekter er en nasjonal gjennomføring av EUs rådsdirektiv 90/384/EØF om ikke-automatiske vekter. Forskriften fastsetter at en ikke-automatisk vekt som er blitt typegodkjent og førstegangsverifisert i et EØS-land, kan selges fritt og tas i bruk uten fornyet kontroll i hele EØS-området. Videre gir den nærmere regler om de tekniske krav som stilles, krav til dokumentasjonen og krav til merking av vektene.

Myndighetene har ansvar for at kun vekter som oppfyller de fastsatte krav, brukes til enkelte formål.

Bestemmelsene i forskriften følger av EØS-avtalen og må derfor videreføres.

3.7.9.9 Forskrift om krav til elektrisitetsmålere

Forskrift 27. juli 2002 nr. 972 om krav til elektrisitetsmålere er fastsatt av Justervesenet. Forskriften stiller krav til elektrisitetsmålere som selges og tilbys for salg. Etter forskriften skal elektrisitetsmålere være typegodkjent og gjennomgå førstegangsverifikasjon (nyjustering) før de selges eller tilbys for salg. Forskriften gir anledning til å utføre førstegangsverifikasjon som stikkprøvekontroll når det anses hensiktsmessig.

Kravene i forskriften bygger på utkast til nytt direktiv om måleinstrumenter (MID), slik utkastet forelå da forskriften ble utarbeidet. Forskriften tar altså sikte på å være i overensstemmelse med det kommende MID. Dersom det er uoverensstemmelse mellom kravene i forskriften og MID når MID blir vedtatt, må forskriften endres.

3.8 Annet nasjonalt regelverk knyttet til måleteknikk

Lov om mål og vekt med forskrifter er ikke den eneste loven som har betydning for forhold knyttet til måleteknikk. Det finnes en del annet regelverk som berører dette området i større eller mindre grad. Videre i utredningen vil forholdet til annet regelverk bli vurdert når dette anses nødvendig eller naturlig. I utredningens kap. 19 gis en mer inngående beskrivelse og vurdering av de regelverk som anses som mest relevant å få avklart forholdet til i forbindelse med utarbeidelse av ny lov om måling.